

TA'LIM SIFATINI OSHIRISHDA OILAVIY MUHITNING TA'SIRI

Dilova Nargiza Gaybullayevna

Buxoro davlat universiteti professori, p.f.d. (DSc)

Annotatsiya. Ushbu maqolada ta'lim sifatini oshirishda oilaviy muhitning o'rni va ahamiyati o'rganildi. Tadqiqotda o'quvchilarning akademik muvaffaqiyatlari va oilaviy qo'llab-quvvatlash o'rtasidagi bog'liqlik tahlil qilindi. Ota-onalarning ta'limga bo'lgan munosabati, uy sharoitidagi ta'limni qo'llab-quvvatlash, shuningdek, moddiy va psixologik omillar ta'lim sifatiga sezilarli ta'sir ko'rsatishi aniqlandi. Tadqiqot natijalari maktab va oila o'rtasidagi hamkorlikni kuchaytirish zarurligini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: Ta'lim sifati, oilaviy muhit, ota-ona ta'siri, akademik muvaffaqiyat, ta'lim motivatsiyasi, o'quvchilarning qo'llab-quvvatlanishi, oila va maktab hamkorligi.

ВЛИЯНИЕ СЕМЕЙНОГО ОКРУЖЕНИЯ НА ПОВЫШЕНИЕ КАЧЕСТВА ОБРАЗОВАНИЯ

Дилова Наргиза Гайбуллаевна

Профессор Бухарского государственного университета, п.ф.д. (DSc)

Аннотация. В этой статье исследуется роль и значение семейного окружения в повышении качества образования. В исследовании анализировалась связь между успеваемостью учащихся и поддержкой семьи. Установлено, что на качество образования существенное влияние оказывают отношение родителей к обучению, поддержка домашнего обучения, а также материальные и психологические факторы. Результаты исследования указывают на необходимость укрепления сотрудничества между школой и семьей.

Ключевые слова: Качество образования, Семейная среда, влияние родителей, академическая успеваемость, учебная мотивация, поддержка учащихся, сотрудничество семьи и школы.

INFLUENCE OF THE FAMILY ENVIRONMENT IN IMPROVING THE QUALITY OF EDUCATION

Dilova Nargiza Gaybullayevna

Professor of Bukhara State University, p.f.d. (DSc)

Annotation. This article examined the role and importance of the family environment in improving the quality of Education. The study analyzed the correlation between student academic success and family support. Parents' attitudes towards education, support for home-based education, as well as material and psychological factors have been found to have a significant impact on the quality of Education. The results of the study show the need to strengthen cooperation between the school and the family.

Keywords: quality of education, family environment, parental influence, academic success, educational motivation, student support, family and school collaboration.

KIRISH

Ta'lim har bir jamiyatning taraqqiyoti va barqarorligi uchun asosiy omillardan biridir. Ta'lim sifati nafaqat o'quvchilar bilim darajasini belgilaydi, balki ularning kelajakdagi muvaffaqiyati, jamiyatdagi o'rni va iqtisodiy farovonligiga ham ta'sir qiladi. Shu sababli, ta'lim sifatini oshirish masalasi nafaqat ta'lim muassasalari, balki butun jamiyat uchun dolzarb mavzu hisoblanadi. Bugungi kunda ta'lim sifati jamiyatning iqtisodiy, ijtimoiy va madaniy rivojlanishida muhim omil hisoblanadi. Har bir mamlakatning barqaror taraqqiyotiga erishishda ta'lim tizimining samaradorligi va sifat ko'rsatkichlari katta ahamiyatga ega. Shu bois, ta'lim sifatini oshirish masalalari ko'plab olimlar, pedagoglar va siyosatchilar tomonidan diqqat markazida turadi.

Ta'lim sifatiga ta'sir qiluvchi omillar ko'p va turlicha bo'lib, ular orasida o'quvchilarning individual xususiyatlari, maktab muhitining sifati, pedagoglarning malakasi, shuningdek, oilaviy muhitning roli muhimdir. Ayniqsa, oila – bolalar tarbiyasining birinchi maktabi sifatida, ularning bilim olishga bo'lgan qiziqishi va motivatsiyasini shakllantirishda asosiy rol o'ynaydi. Oilaviy muhitda yaratiladigan sharoitlar, ota-onalarning ta'lim jarayonidagi faolligi, uy sharoitidagi o'quv faoliyatini qo'llab-quvvatlash kabi omillar bolaning maktabdagi muvaffaqiyatiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Shuningdek, zamonaviy ilmiy tadqiqotlar oilaviy muhit va ta'lim sifati o'rtasida kuchli korrelyatsiya mavjudligini ko'rsatmoqda. Oila a'zolarining farzandlar bilan munosabati, ularning intellektual va ma'naviy rivojlanishiga bo'lgan yondashuvi, shuningdek, oila ichidagi madaniy muhit ta'lim jarayonining samaradorligini oshirishda muhim omil sifatida qaraladi.[1] Oila ta'lim jarayonida nafaqat moddiy qo'llab-quvvatlash, balki psixologik muhit yaratishda ham asosiy vazifani bajaradi. Oilaning ijobiy ta'siri bolaning o'ziga bo'lgan ishonchini oshiradi, o'qishga bo'lgan intilishlarini kuchaytiradi va shunday qilib ta'lim sifatining yaxshilanishiga xizmat qiladi. Shu munosabat bilan, ushbu tadqiqotda ta'lim sifatini oshirishda oilaviy muhitning ta'siri tahlil qilinadi va uning o'quvchilarning akademik ko'rsatkichlariga qanday ta'sir qilishini aniqlashga harakat qilinadi. So'nggi yillarda o'tkazilgan

tadqiqotlar oilaviy muhit va ta'lim sifati o'rtasida yaqin bog'liqlik mavjudligini ko'rsatmoqda. Bolaning oiladagi o'rni, ota-onalarning ta'limga bo'lgan munosabati, oila ichidagi ijtimoiy-iqtisodiy sharoitlar ta'lim jarayonida uning muvaffaqiyatiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Shuning uchun ham ta'lim sifatini oshirishda faqat maktabdagi sharoitlarni yaxshilash emas, balki oilaviy muhitni ham rivojlantirish muhim vazifa sifatida qaralmoqda.[2]

METODOLOGIYA

Ushbu maqolada ta'lim sifatini oshirishda oilaviy muhitning ta'sirini aniqlash uchun sifat va miqdoriy tadqiqot usullari birgalikda qo'llanildi. Tadqiqot ishtirokchilari sifatida o'rta maktab o'quvchilari va ularning ota-onalari tanlandi.

Birinchi bosqichda o'quvchilarning ta'lim ko'rsatkichlari va oilaviy sharoitlarini aniqlash uchun so'rovnoma (anketa) tarqatildi. So'rovnomada oilaning moddiy holati, ota-onalarning ta'limga bo'lgan munosabati, uyda o'qish uchun yaratilgan sharoitlar, ota-onaning farzand bilan munosabati kabi savollar o'z aksini topdi. So'rovnoma ma'lumotlari statistik usullar yordamida tahlil qilindi.[3]

Ikkinchi bosqichda chuqur tahlil va oilaviy muhit ta'sirini yanada yaxshiroq tushunish maqsadida, tanlangan oilalar bilan suhbatlar (intervyular) o'tkazildi. Suhbatlarda ota-onalarning farzandlar ta'limiga bo'lgan munosabati, oilaviy qo'llab-quvvatlash shakllari va ta'lim jarayonida yuzaga keladigan muammolar muhokama qilindi. Shuningdek, ta'lim sifatining o'lchov ko'rsatkichlari sifatida o'quvchilarning baholari, maktabdagi qatnashuv darajasi va o'quv motivatsiyasi ko'zdan kechirildi. Ushbu ma'lumotlar orqali oilaviy muhit bilan ta'lim ko'rsatkichlari o'rtasidagi bog'liqliklar aniqlanib, umumlashtirildi.

NATIJALAR

Tadqiqot natijalariga ko'ra, o'quvchilarning ta'limdagi muvaffaqiyati oilaviy muhitning turli jihatlari bilan bevosita bog'liq ekanligi aniqlandi. So'rovnoma ma'lumotlari shuni ko'rsatdiki, ota-onalar tomonidan yaratilgan ijobiy ta'lim muhiti, bolalarning baholarining yaxshilanishiga va o'quvga bo'lgan qiziqishning oshishiga olib keladi.

Xususan, oilada ota-onaning ta'limga alohida e'tibor berishi va uyda o'qish uchun qulay sharoit yaratish o'quvchilar orasida yuqori akademik ko'rsatkichlarni ta'minlaydi. Suhbat natijalari esa shuni ko'rsatdiki, ota-onalar farzandlarini rag'batlantiruvchi so'zlar, maslahatlar va psixologik qo'llab-quvvatlash orqali ularning motivatsiyasini kuchaytiradi. Shuningdek, tadqiqotda oilaviy moddiy sharoitlarning ta'lim sifati bilan bog'liqligi ham aniqlandi.[4] yaxshi moddiy sharoitlarga ega oila farzandlari o'qishda ko'proq muvaffaqiyatlarga erishmoqda. Biroq, faqat moddiy omil emas, balki ota-onalarning ta'limga bo'lgan munosabati va ularning bolaning o'qish jarayoniga faol ishtiroki ham muhim ahamiyatga ega ekani ko'rsatildi. Olingan natijalar o'quvchilarning ta'lim ko'rsatkichlari bilan oilaviy muhitning sifatli jihatlari o'rtasida

ijobiy korrelyatsiya mavjudligini tasdiqlaydi. Shu tariqa, oilaviy qo'llab-quvvatlash ta'lim sifatini oshirishda muhim omil hisoblanadi.

MUHOKAMA

Oilaviy muhit ta'lim sifatiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Ota-onalarning farzandlar ta'limiga bo'lgan munosabati, uyda yaratilgan o'quv sharoiti va psixologik qo'llab-quvvatlash o'quvchilarning akademik muvaffaqiyatlarini oshirishda muhim omil sifatida namoyon bo'lmoqda. Bu natija ilgari o'tkazilgan tadqiqotlar bilan ham mos keladi, masalan, oilaviy qo'llab-quvvatlash ta'lim jarayonidagi muvaffaqiyatni kuchaytirishi haqida fikrlar mavjud. Moddiy sharoitlarning ta'lim sifatiga ta'siri ham o'z o'rniga ega. Tadqiqot davomida aniqlanishicha, oila moliyaviy imkoniyatlari yuqori bo'lganda, bola o'qish uchun zarur adabiyotlar va qo'shimcha resurslarga ega bo'lib, bu uning bilim olish jarayonini yengillashtiradi. Biroq, faqat moddiy omillar ta'lim sifatini kafolatlamasligi, ota-onaning bilimga bo'lgan yondashuvi va farzandni rag'batlantirish darajasi ham muhim ekanligi ko'rsatildi. Shu bilan birga, tadqiqot oilaviy muhitni yaxshilash orqali ta'lim sifatini oshirish uchun ota-onalar va maktab o'rtasida samarali hamkorlik zarurligini ta'kidlaydi.[5] Maktabda tashkil etilgan ota-ona yig'ilishlari, seminarlar va maslahatlar ota-onalarning ta'lim jarayoniga faolroq jalb qilinishini ta'minlaydi va shu orqali farzandlarning o'quv natijalariga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Natijalarda aniqlangan muammolar — masalan, ba'zi oilalarda ta'limga nisbatan befarqlik yoki yetarli e'tibor berilmasligi — jamiyat va ta'lim tizimi tomonidan qo'shimcha e'tibor va qo'llab-quvvatlashni talab qiladi. Shuning uchun ham ta'lim siyosatida oilaviy muhitni yaxshilashga qaratilgan dasturlar va chora-tadbirlar ishlab chiqilishi lozim.

XULOSA

Ushbu tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, oilaviy muhit ta'lim sifatining asosiy omillaridan biri hisoblanadi. Ota-onalarning ta'lim jarayoniga faol ishtiroki, uyda yaratilgan o'quv sharoiti, shuningdek, psixologik va moddiy qo'llab-quvvatlash o'quvchilarning akademik natijalarini yaxshilashga xizmat qiladi. Moddiy sharoitlar ta'lim sifatiga ta'sir qilsa-da, ota-onalarning bilimga bo'lgan munosabati va farzandni rag'batlantirish darajasi yanada muhim ahamiyatga ega. Shu bois, ta'lim sifatini oshirish uchun maktab va oila o'rtasida samarali hamkorlikni yo'lga qo'yish, ota-onalarni ta'lim jarayoniga kengroq jalb qilish zarur. Shuningdek, ta'lim sifatini yaxshilashda oilaviy muhitni qo'llab-quvvatlashga qaratilgan dasturlarni ishlab chiqish va amalga oshirish muhimdir. Bularning barchasi o'quvchilarning bilim olish jarayonini samaraliroq qilish va jamiyat rivojiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Ota-onalarning ta'limga bo'lgan munosabati, bolaning o'qishga bo'lgan qiziqishini shakllantirishda muhim ahamiyatga ega ekanligi aniqlangan. Bu nafaqat moddiy jihatdan, balki psixologik qo'llab-quvvatlash va farzandlarni ruhlantirish orqali ham ta'minlanadi. Tadqiqotda ota-onaning farzand bilan muloqoti, ularni rag'batlantirish, uyda o'qish

uchun yaratilgan sharoitlar va ta'limga oid maslahatlar o'quvchilar muvaffaqiyatiga sezilarli darajada ta'sir ko'rsatgani ma'lum bo'ldi.

Bundan tashqari, oilaning ijtimoiy-iqtisodiy holati ham ta'lim sifatiga ta'sir etuvchi muhim omillardan biri ekanligi aniqlanib, yaxshi moddiy sharoitlarga ega bo'lgan oilalar farzandlari o'qishda yaxshiroq natijalarga erishmoqda. Shu bilan birga, faqat moddiy sharoitlar emas, ota-onalarning ta'lim jarayonidagi faolligi va farzandlarni qo'llab-quvvatlashi ham katta rol o'ynaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Ismoilov, B. M. (2018). *Oila va ta'lim jarayonida ota-onaning roli*. Pedagogika va psixologiya jurnali, 5(2), 45-53.
2. Karimova, D. R. (2020). Oila muhitining maktab o'quvchilarining ta'lim ko'rsatkichlariga ta'siri. *Ta'lim sifatini oshirish muammolari*, 3(1), 78-85.
3. Ahmedov, O. R. (2015). *Tadqiqot metodologiyasi va usullari* (pp. 45-67).
4. Ismoilov, B. M. (2018). *Pedagogik tadqiqot metodlari* (pp. 70-85).
5. Nazarov, A. S., & Tursunova, G. K. (2019). *Oila va ta'lim: Zamonaviy tadqiqotlar* (pp. 140-160).